Zákon o vzdělávacím systému

Návrh zákona č. 28 podle seznamu zákonů Fóra lidu – prováděcí zákon k Občanské ústavě ČR (OIPD)

Fórum lidu · pracovní návrh ze dne 27. 10. 2026

Postavení návrhu: Zákon upravuje vzdělávací systém: základní vzdělávání, střední a vysoké školy, svobodnou volbu školy, financování, které „jde za dítětem“, a branný výcvik jako součást základního vzdělání (čl. 104 Občanské ústavy). Navazuje na čl. 33 Listiny základních práv a svobod (součást ústavního pořádku podle čl. 3 ústavy), na čl. 1 odst. 2 písm. c), d) a i) ústavy a na zákon o Národní domobraně a civilní ochraně (č. 9). Vychází z autorových Východisek (bod 33), Hlavy 1 (čl. 1, 11, 36, 47, 48) a Hlavy 4 na forumlidu.cz/oipd. Schvalují jej občané v referendu.

NÁVRH

ZÁKON

ze dne …….. 20..

o vzdělávacím systému

Občané České republiky se v referendu usnesli na tomto zákoně:

ČÁST PRVNÍ – ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

§ 1 – Předmět úpravy

Tento zákon upravuje podle Občanské ústavy České republiky (dále jen „ústava“) a Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) právo na vzdělání, povinné základní vzdělávání, zřizování a financování škol a postavení vysokých škol.

§ 2 – Zásady

(1) Každý má právo na vzdělání (čl. 33 Listiny). Za vzdělání dítěte odpovídají v první řadě rodiče; škola jim pomáhá.

(2) Rodiče mají právo zvolit pro dítě školu nebo jinou formu vzdělávání podle svého přesvědčení.

(3) Stát neurčuje, co si lidé myslí (čl. 1 odst. 2 písm. c) ústavy). Výuka je věcná a vyvážená; žádná ideologie ani víra nemá ve veřejných školách výsadní postavení (čl. 1 odst. 2 písm. d) ústavy).

(4) Školy zřizují přednostně obce, kraje, spolky, církve a soukromé osoby; stát zřizuje školy, jen nelze-li vzdělání zajistit jinak (čl. 1 odst. 2 písm. i) a čl. 111 ústavy).

ČÁST DRUHÁ – ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

§ 3 – Povinné vzdělávání

(1) Základní vzdělávání je povinné po dobu 9 let, zpravidla od 6 do 15 let věku (čl. 33 odst. 1 Listiny).

(2) Povinnost lze splnit

a) v základní škole zapsané v rejstříku škol, bez ohledu na jejího zřizovatele,

b) individuálním vzděláváním doma nebo ve skupině rodin, při němž dítě jednou ročně vykoná přezkoušení ve škole podle volby rodičů,

c) ve škole v zahraničí.

(3) Nesplní-li dítě při individuálním vzdělávání dvakrát po sobě přezkoušení, pokračuje ve vzdělávání ve škole podle volby rodičů.

§ 4 – Obsah základního vzdělávání

(1) Každý absolvent základního vzdělávání má umět číst, psát a počítat, dorozumět se česky a v jednom cizím jazyce, znát Občanskou ústavu a svá práva a povinnosti, poskytnout první pomoc, znát základy civilní ochrany, hospodaření s penězi a zacházení s informacemi.

(2) Tyto výstupy, nejvýše na 10 stranách, zpracuje Veřejná služba správní; Parlament je předloží k celostátnímu referendu postupem podle čl. 40 ústavy do 1 roku od účinnosti tohoto zákona. Vše ostatní, včetně učebnic, metod a rozvrhu, určuje škola.

(3) Škola, která vyučuje programování, seznamuje žáky i se zdrojovým kódem a kontrolou systému EVORAS.

§ 5 – Bezplatnost

Základní a střední vzdělávání ve školách zřízených obcí, krajem nebo státem je bezplatné (čl. 33 odst. 2 Listiny). Učebnice a pomůcky k povinné výuce hradí zřizovatel.

ČÁST TŘETÍ – STŘEDNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A VÝCVIK

§ 6 – Střední školy

(1) Střední vzdělávání je dobrovolné. Střední školy zřizují přednostně kraje; přijímání žáků určuje škola a zveřejňuje kritéria předem.

(2) Veřejná služba správní nabízí školám jednotnou přijímací a maturitní zkoušku; škola ji může použít, nebo stanovit vlastní.

§ 7 – Branný výcvik

Součástí základního vzdělání je po dovršení 18 let povinný základní vojenský výcvik v délce 3 měsíců, nebo 6měsíční výcvik beze zbraně pro civilní ochranu (čl. 104 ústavy); podrobnosti stanoví zákon o Národní domobraně a civilní ochraně.

ČÁST ČTVRTÁ – VYSOKÉ ŠKOLY

§ 8

(1) Veřejné vysoké školy jsou samosprávné; svobodu bádání, výuky a projevu na akademické půdě nesmí nikdo omezovat.

(2) Studium na veřejné vysoké škole je pro občany bezplatné po standardní dobu studia a jeden rok navíc (čl. 33 odst. 2 Listiny).

(3) Veřejné vysoké školy zveřejňují hospodaření, výsledky absolventů a výsledky výzkumu hrazeného z veřejných prostředků; výsledky jsou volně dostupné.

ČÁST PÁTÁ – FINANCOVÁNÍ

§ 9 – Peníze jdou za dítětem

(1) Na každého žáka základního a středního vzdělávání náleží škole, kterou navštěvuje, příspěvek ze státního rozpočtu ve stejné výši bez ohledu na zřizovatele školy. Výši příspěvku stanoví státní rozpočet jako samostatnou položku; občané ji mohou vetovat podle čl. 98 odst. 1 ústavy.

(2) Při individuálním vzdělávání náleží rodičům čtvrtina příspěvku na pomůcky a přezkoušení.

(3) Školy zřízené soukromými osobami nebo církvemi, které příspěvek přijmou, nesmějí za povinnou výuku vybírat školné.

§ 10 – Platy učitelů

(1) Plat učitele státní školy se stanoví podle tabulky násobků schválené v referendu (čl. 87 ústavy).

(2) Plat učitele školy zřízené obcí nebo krajem určuje zřizovatel, nejméně však 1,1násobek průměrné měsíční mzdy v soukromém sektoru.

ČÁST ŠESTÁ – SPRÁVA A KONTROLA

§ 11

(1) Rejstřík škol, příspěvky podle § 9, výstupy podle § 4 a nabídku zkoušek podle § 6 spravuje Veřejná služba správní, oddíl vzdělávání.

(2) Školní inspekce, která je součástí oddílu vzdělávání, ověřuje jen to, zda škola dosahuje výstupů podle § 4, je bezpečná a hospodaří řádně; zprávy zveřejňuje. Do metod a obsahu výuky nezasahuje.

(3) Ředitele školy zřízené obcí nebo krajem vybírá zřizovatel ve veřejné soutěži za účasti zástupců rodičů a učitelů.

(4) O přijetí žáka rozhoduje ředitel výhradně podle kritérií zveřejněných předem a schválených zřizovatelem; o vyloučení žáka rozhoduje zřizovatel. Proti rozhodnutí lze podat žalobu ke krajskému soudu, který rozhodne do 30 dnů.

ČÁST SEDMÁ – PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 12 – Přechodná ustanovení

(1) Agenda Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a České školní inspekce přechází do 2 let od účinnosti ústavy na Veřejnou službu správní (čl. 124 ústavy).

(2) Rámcové vzdělávací programy platí do schválení výstupů podle § 4; školy se jimi však musí řídit jen v rozsahu, který odpovídá § 4 odst. 1.

§ 13 – Vztah k dosavadním zákonům

Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, a zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, se použijí jen v rozsahu, v němž neodporují tomuto zákonu; Veřejná služba legislativní do 2 let připraví návrh jejich zjednodušení a Ministerstvo legislativy jej předá poslancům.

§ 14 – Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení výsledku referenda, jímž byl přijat.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Účel zákona

Vzdělání je nejlepší ochranou svobody. Zákon vrací odpovědnost rodičům a obcím, dává školám volnost v metodách a obsahu a od státu chce jen jedno: aby každé dítě umělo číst, psát, počítat, znát svá práva a ústavu. Peníze jdou za dítětem do jakékoli školy.

2. Vazba na OIPD a texty autora

- **Východiska, bod 33:** docházka do „státních“ škol není povinná; vzdělávání má mnoho zdrojů včetně soukromých; střední a vysoké školy dobrovolné; vojenský výcvik nejdéle 3 měsíce jako součást základního vzdělání – § 3, 6, 7.
- **Východiska, bod 29:** školství spravuje VSSp – § 11.
- **Hlava 1 OIPD, čl. 1:** branný výcvik součástí bezplatného základního vzdělání – § 5, 7.
- **Hlava 1 OIPD, čl. 11:** školy s výukou programování vyučují a sledují EVORAS – § 4 odst. 3.
- **Hlava 1 OIPD, čl. 36:** svoboda projevu na akademické půdě – § 8.
- **Hlava 1 OIPD, čl. 47–48:** kodex ctností a pravdivé poznání světa – § 2 odst. 3, 4.

3. Doplnění a odchylky

Téma	Autor / ústava	Návrh	Důvod
Povinná docházka	docházka do státních škol nepovinná	povinné vzdělávání 9 let, splnitelné v kterékoli škole nebo doma (§ 3)	Čl. 33 Listiny (součást ústavního pořádku) stanoví povinnou školní docházku; vzdělávání doma s přezkoušením ji splňuje.
Kam školství patří	VSSp	VSSp, oddíl vzdělávání (§ 11)	Čl. 66 ústavy školství žádné službě nesvěřuje – viz přehled návrhů na doplnění ústavy.
Financování	neuvedeno	stejný příspěvek na žáka ve všech školách (§ 9)	Rovnost a svobodná volba.

4. Soulad s ústavou a étosem

Zákon naplňuje čl. 1, 3, 104, 111 a 124 ústavy a čl. 33 Listiny. Odpovídá étosu: svoboda myšlení, odpovědnost rodičů, subsidiarita.

5. Dopady

Příspěvek pro soukromé a církevní školy ve stejné výši zvýší výdaje na tyto školy, sníží však náklady obcí na ty žáky, kteří do nich přejdou. Zjednodušení výstupů sníží administrativu škol.

B. Zvláštní část

K § 1 a 2: Zásady.

K § 3 až 5: Povinné základní vzdělávání, jeho obsah a bezplatnost.

K § 6 a 7: Střední školy a branný výcvik.

K § 8: Vysoké školy.

K § 9 a 10: Financování a platy učitelů.

K § 11: Správa a inspekce.

K § 12 až 14: Přechodná ustanovení, vztah k dosavadním zákonům a účinnost.

Zdroje: Občanská ústava ČR (OIPD), čl. 1, 3, 66, 104, 111, 124 (forumlidu.cz/oipd/navrh-ustavy); Listina základních práv a svobod, čl. 33; Fórum lidu – OIPD: Východiska (body 29, 33), Hlava 1 (čl. 1, 11, 36, 47, 48); seznam zákonů (č. 28); zákony č. 561/2004 Sb., 111/1998 Sb.